

Maja Cepetić – Danko Dujmović

Sv. Petar u Novom Mestu Zelinskom: nova ikonografija kao potvrda političkoga kontinuiteta

Crkva Sv. Petra u Novom Mestu Zelinskom ima jake srednjovjekovne korijene. Sagrađena na uzvisini, ona je, iako malih dimenzija, izniman spomenik kasnoromaničke i gotičke umjetnosti. Jednobrodna crkva ima pravokutno svetište, svođeno križno-rebrastim svodom s visokokvalitetnom kapitelnom zonom i zaglavnim kamenom. Vjerojatno je ova kvalitetna plastika, djelo majstora iz kruga biskupa Stjepana II., nastala u prvoj polovici 13. stoljeća. Crkva je izvorno bila dio templarskog posjeda Sv. Martina. Utjecaj templara još se uvijek može primijetiti u njezinim jednostavnim formama broda i svetišta. U prvoj fazi kompletna unutrašnjost bila je obojana svijetlim sivo-plavim nijansama. Tijekom kasnijih pregradnji novi su posjednici crkve iskoristili čitavu izvornu arhitekturu kao medij za prezentiranje ideja novih vlasnika, pa je tako npr. brod crkve u potpunosti oslikan legendom o sv. Ladislavu, u ranogotičkom stilu. Prema legendi, sv. Ladislav trebao je voditi prvi križarski rat, ali je prerano umro. Njegova borba s poganskim vođom Kumana može se tumačiti kao simbolična borba kralja protiv pogana. Sv. Ladislav, koji je nesumnjivo svetac iz loze Arpadovića, izabran je za zaštitnika nove dinastije, Anjou, koja je zamijenila Arpadoviće na ugarskom tronu – to se tumači kao čin kojim nova dinastija pokazuje svoju legitimnost, tj. kontinuitet vladanja. Ideologije Anžuvinaca i ivanovaca uspješno su našle zajednički jezik. Postojeća arhitektura, posebno unutrašnji zidovi crkve, iskorišteni su kao umjetnički okvir u istom smislu u kojem su ostaci templarskog reda na ovim područjima korišteni za jačanje reda ivanovaca. Arhitektura i postojeća arhitektonska plastika crkve Sv. Petra sačuvani su kao okvir za prikazivanje ideja novih vlasnika, ali i njihove povezanosti s novim vladarima i vladarskim interesima. Jednostavnost templarske arhitekture i dekoracije u tome su im poslužili kao idealna površina za prikazivanje ključne priče, podjednako važne ivanovcima i novim vladarima iz porodice Anjou. Umjetničke intervencije i ikonografske sheme trebale su osigurati kontinuitet, u ovom slučaju i legitimnost novih vlasnika i novih vladara zemlje.